

Концепт CONFLICT як домінуючий сегмент англомовної картини світу

У свідомості носія мови конфлікт існує як структурно-змістова одиниця, що акумулює уявлення про нього: концепт КОНФЛІКТ (CONFLICT у відповідності з іменником *conflict*, який найповніше відповідає уявленню про конфлікт у сучасній англійській мові) [4, с. 86]. Основними характеристиками концепту є багатовимірність, цілісність, універсальність, константність, етнокультурна маркованість та вербалізованість [5, с. 118]. На підставі даних ознак концепт CONFLICT постає як ментальне національно-специфічне утворення, планом змісту якого є вся сукупність знань про феномен конфлікту, а планом мовного вираження – сукупність мовних одиниць, які домінують у його описанні.

Концепт CONFLICT має складну семантичну структуру, яка є впорядкованою сукупністю різноманітних характеристик, кожна з яких містить певну інформацію про феномен конфлікту. О.М.Єрмолаєва [3, с. 192] виділяє такі аспекти, відображені в семантичному змісті даної лексеми:

- соціальний аспект (конфлікт як антагоністична форма соціальних взаємовідношень людей);
- соціально-політичний аспект (конфлікт як війна, збройне зіткнення);
- психологічний аспект (конфлікт як психічний стан внутрішньої кризи, боротьби);
- лінгвістичний аспект (конфлікт як конфліктний дискурс, сварка, суперечка);
- онтологічний аспект (конфлікт як форма буття);
- художньо-літературний аспект (конфлікт як принцип організації художнього твору);
- фізичний аспект (конфлікт як фізичне зіткнення об'єктів).

До актуального шару концепту CONFLICT відносяться перші п'ять аспектів, оскільки саме вони активно фіксуються в значеннях іменника *conflict*. Художньо-літературний аспект тяжіє до енциклопедичного, але не наївного знання, внаслідок чого він утворює пасивний (додатковий) шар концепту CONFLICT. Фізичний аспект сучасного концепту CONFLICT є скоріше етимологічною ознакою концепту, відтворенням початкового контексту позначення лексеми *conflict* (від лат. *confligere* – зіткнутися (про фізичні об'єкти)).

Понятійні аспекти концепту CONFLICT дозволяють виявити його змістовий мінімум, що включає набір суттєвих ознак феномену конфлікту:

- 1) дві чи більше сторін, що беруть участь у конфлікті (люди, ідеї, мотиви, принципи, інтереси) – суб'єкти конфлікту;
- 2) розбіжності, протиріччя як предмет конфлікту між сторонами та викликане ними протистояння сторін;

3) протидіюча взаємодія суб'єктів конфлікту.

Таким чином, уявлення про конфлікт в англомовній лінгвокультурі зводиться до визначення даного феномену як антагоністичної взаємодії двох або більше сторін, що обумовлена певними розбіжностями або протиріччями між ними та виявляється в різних формах – від суперечки до війни і збройних зіткнень.

У сучасній англійській мові спостерігається розділення концепту CONFLICT на дві концептуальні площини [6, с. 241]. У межах першої конфлікт концептуалізується як цілісне, дискретне явище, суттю якого є зіткнення, протидія сторін у загальному розумінні. Подібна концептуалізація конфлікту об'єктивується в мові необчислювальним іменником *conflict*, що вживається без артикля та постає в такій інтерпретації у своєму абстрактному значенні, яке відповідає поняттю конфлікт як категорія буття: “*One hour of thoughtful solitude may nerve the heart for days of conflict*” [3, p. 10]; “*But why is there always conflict between parents and teenagers?*” [5, p. 41].

Конкретизація смислу, що міститься в концепті CONFLICT, формує другу концептуальну площину, яка об'єктивується в англійській мові обчислювальним іменником *conflict*, що вживається з артиклем, займенниками *each, every, any, this/that, these/those* та прикметниками, які визначають тип конфлікту (*armed, civil, ethnic, internal, inward* та ін.). Обчислювальний іменник *conflict* об'єктивує часткове знання на противагу загальному знанню, що об'єктивується іменником *conflict* без артикля: “*For all the friction between America and China over issues ranging from human rights to weapons proliferation, the likelihood of an armed conflict retains slim*” [6, p. 14]; “*My own family who have their own small conflicts to come, cannot know this naturally*” [4, p. 63].

Вербалізована частина концепту CONFLICT являє собою сукупність лексичних, фразеологічних, метафоричних засобів [1, с. 17]. Будучи константним явищем буття людини, феномен конфлікту домінується мовною свідомістю через велику кількість лексем-субстантивів та дієслів, об'єднаних навколо іменника *conflict* і дієслова *to conflict* відповідно. О.М.Єрмолаєва [2, с. 23] виділяє 7 підгруп, що номінують такі фрагменти концептуального простору CONFLICT, як опозиція (*opposition, polarity, bucking, friction, to oppose, to antagonize* та ін.), конфронтація (*confrontation, polarity, collision, to clash, to collide* та ін.), війна/збройне зіткнення (*war, warfare, guerrilla, to war, to combat* та ін.), сварка/суперечка (*quarrel, argument, dispute, controversy, bickering, to quarrel, to argue, to disagree* та ін.), боротьба (*struggle, fight, contention, to struggle, to fight, to battle* та ін.), відмінність (*difference, disagreement, disharmony, to differ, to disagree* та ін.) та несумісність (*incompatibility, incongruity, polarity* та ін.). Виявлено [3, с. 194], що за номінативною активністю англомовної свідомості лідируючу позицію займає концепт QUARREL; це пояснюється розповсюдженістю суперечок і сварок порівняно з іншими видами конфліктної взаємодії.

Мовні засоби об'єктивізації концепту CONFLICT виявляють параметри концепту, які в сукупності організують типовий сценарій CONFLICT. Його слотами є структурні та акціональні параметри конфлікту [6, с. 242].

Структурні параметри:

1) учасники конфлікту (суб'єкти конфлікту – *antagonists, opponents, belligerents, fighters, opposing/conflicting parties, cat and dog* та ін.; підбурювачі та їх дії – *cold/hot warrior, to blow coals, to add oil to the fire, to cast a bone* та ін.; безпосередні ініціатори конфлікту та їх дії – *mischief-maker, to ruffle smb's feathers, to show teeth* та ін.; посередники – *mediator, arbitrator, the go-between, Mr. Fixit*; спостерігачі – *looker-on, to stay above the battle*);

2) причина конфлікту (*reason, cause, root of conflict, casus belli, an apple of discord, a bone of contention* та ін.).

Акціональні параметри:

1) підготовка до конфлікту (*to be at swords' points, to fly to arms, to rattle one's saber* та ін.);

2) початок конфлікту (*a conflict starts/ breaks/ arises; to begin/ commence/ generate/ wage a conflict; the start/ arousal of conflict; to come to blows, to dig up the hatchet* та ін.);

3) протиборство учасників конфлікту (*to conflict, to clash, to collide, to contest, to disagree, to encounter, to jar, to differ, to bump, to diverge, to struggle, to fight, to combat, to strive, to battle, to campaign, to compete, to tussle, to war; to make war against smb., to give battle, to load the dice against smb., to break a lance with smb* та ін.);

4) розв'язання конфлікту (*a conflict ends/ stops/ ceases; to stop/ end/ solve/ resolve/ reduce/ remove/ soothe/ terminate/ break off/ patch up/ settle/ overcome a conflict*). Розв'язання конфлікту, в свою чергу, має такі прояви, як перемога однієї сторони (*to win a conflict, to carry the day, to be in possession of the field, to carry the garland* та ін.), поразка іншої сторони (*to lose a conflict, to lay down one's arms, to fling up one's cards* та ін.), компроміс (*to declare a truce, the middle ground, to hold out the olive branch, to bury the hatchet* та ін.).

Найбільше мовне вираження мають акціональні параметри протидія учасників конфлікту та розв'язання конфлікту [2, с. 25], що свідчить про значущість цих фаз конфліктної взаємодії для носія англomовної лінгвокультури.

Якісні ознаки концепту CONFLICT, представлені дієслівною та атрибутивною сполучуваністю лексем-об'єктиваторів концепту, утворюють гештальти концептуалізації феномену конфлікту. Гештальти концепту CONFLICT виявляють негативне оцінне ставлення носіїв англomовної лінгвокультури до конфлікту, який асоціюється з руйнуванням (DESTRUCTION), смертю (DEATH), збитком (DAMAGE), неприємністю (TROUBLE), жахом (HORROR), насиллям (VIOLENCE) та ін.: *"All today's conflicts destroy trust between communities, breaking down normal social relations"* [1, p. 115]; *"these arguments would flare up into*

prolonged, impassioned fights” [2, p. 201]; “*there was no lull in the tempest of wars*” [6, p. 15].

Не зважаючи на яскраво виражену негативно-оцінну складову, концепт CONFLICT є важливим елементом картини світу англомовного суспільства.

Література

1. Данилевская Т.А. Лингвистический аспект конфликта. Способы разрешения конфликта // Сб. научных работ. – Воронеж, 2004. – Вып. 5. – С. 15-20.

2. Ермолаева Е.Н. Актуализация концепта “конфликт” в английском языке // Материалы Всерос. науч.-практ. конф. “Актуальные вопросы филологии и методики преподавания иностранных языков”. – Новокузнецк: НГПИ, 2002. – С. 23-25.

3. Ермолаева Е.Н. “Конфликт”: к проблеме языкового представления концепта в современном английском языке // Сб. тр. молодых ученых Кемеровского государственного университета. – Кемерово: Полиграф, 2002. – С. 192-194.

4. Ішмуратов А.Т. Конфлікт і згода. Основи когнітивної теорії конфліктів. – К.: Наук. думка, 1996. – 190 с.

5. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. – М: Гнозис, 2004. – 390 с.

6. Карасик В.И., Стернин И.А. Антология концептов. Том 4. – Волгоград: Парадигма, 2006. – 357 с.

Список джерел фактичного матеріалу

1. Douglas I. Yarn, ed. Conflict // Dictionary of Conflict Resolution. – San Francisco: Jossey Bass, 1999. – P. 115.

2. Folger J., Marshall Scott. Working Through Conflict: A Communication Perspective. – N.Y.: Grove Press, 1984. – 317 p.

3. Goddard R. The Healthy Side of Conflict // Management World. – 1986. – Vol. 15. – P. 8-12.

4. Grimshaw A. Conflict Talk: Sociolinguistic Investigations of Arguments in Conversation. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990. – 114 p.

5. Lee D. Frame Conflicts and Competing Contrails in Family Argument // Journal of Pragmatics. – 1997. – № 27. – P. 38-58.

6. WiK. English Edition. – Warszawa, 2007. – № 7. – P. 14-15.